తాను వలచినది రంభ

కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారు

రాత్రి ఎనిమిదిగంటలయింది. గోపాలెం నరసింహారావుగారు మందస్మితవదనంతో దీపం పెద్దది చేసి, సులోచనాలు ధరించి అప్పుడే జ్యోతిష్కుడు సమర్పించుకున్న తన కుమారుడిజాతకం చదవనారంభించాడు.

భాస్కరరావుకు మాంచిదివ్యమైన సంబంధాలు రెండు అందుబాటులో ఉన్నాయి. అందులో ఒకటి బంగారంమీదుగా నడిచివస్తున్నది. కట్నం నాలుగువేలు, పదెకరాల ఆస్తి, మంచి యిల్లు పిల్లతో వస్తున్నది. రెండోది ఆల్టే చెప్పకండి. పిల్ల రత్నమే కాని తడిలేనిపెళ్లి తద్దినముతో సమానం!

కట్నం సిగ్గోసిరి! అన్నిటికన్న గట్టిచిక్కొకటి వచ్చిపడ్డది. వారంరోజులక్రితం ఎవడో బైరాగివెధవ భాస్కరుడి చెయ్యి చూచి వద్దంటున్నకొద్దీ, 'నువ్వు మంచి ధనంగలచోట పెళ్లాడబోతువు! ఆడితివా ఆపదకద్దు!' అంటూ పాడుకొచ్చాడు దురాత్ముడు.

ఆదెబ్బతో నరసింహారావుగారికి అడలెత్తి ఆ క్షణమే కుర్రవాడి జన్మనక్షత్రం జ్యోతిష్కుడిచేతిలో పెట్టి జాతకం తయారుచెయ్యమన్నాడు. అదిప్పుడే వచ్చింది. జ్యోతిష్కుడు డబ్బు మూటగట్టుకుంటూ "మా దివ్యమైన జాతకం" అని చెప్పి మరీ వెళ్లాడు.

నరసింహారావుగారు జాతకంకాగితాలు తిప్పటం మొదలుపెట్టాడు. మొదట కొన్నిపేజీలు సంస్కృతం కాకుండా, తెలుగుకాకుండా అర్థంకాకుండా ఉన్నాయి. అవన్నీ వదిలివేశాడు నరసింహారావుగారు. "ఆయురారోగ్యములు!" అని వచ్చింది. నరసింహారావుగారు ఆకలిగా ఉన్నవాడు అన్నం తిన్నట్టు చదవటం మొదలుపెట్టాడు. ఏమీ ప్రమాదం లేదు. కావలసినంత ఆయువున్నది — డెబ్భై అయిదు సంవత్సరాలు. భాస్కరానికి పసితనంలో గడచినగండం కాక ఇంకొక్కటి ఉన్నది గండం. కాని అది యాభై ఒకటో సంవత్సరము. భేష్! మా బాగా రాశాడు జాతకం.

"ఉద్యోగలక్షణం, ధనార్జన" — అదీ బాగానే ఉన్నది. అబ్బాయి ఐ. సి. యస్. వరకూ చదువుతాడని ప్రమాణాలు చూపిస్తున్నాడు దైవజ్ఞుడు.

"సంతానకళత్రాలు!" అదీ కావలిసింది.—

"ఈ జాతకునికి ద్వికళత్ర యోగము. వివాహమయిన సంవత్సరములోపుగా కళత్రమునకు మారకము. తిరిగి ఇరవై అయిదు దినములలోపల వివాహము..." హారి భగవంతుడా!

ధనాశగలవారికి అంతరాత్మ లుంటే, నరసింహారావుగారి కున్నదా అంతరాత్మ. డబ్బుమీద ఆయనకు ప్రేమే కాని చూస్తూచూస్తూ అంత ధనం లాక్కొని పిల్లగొంతు కొయ్యటం ఆయన కిష్టంలేదు. నరసింహారావుగారు దీర్ఘాలోచనలో మునిగిపోయినాడు.

జాతకాల్లో ఏదో ఉన్నదని పెళ్లిళ్లు మానేసుకుంటారా?... ఇటువంటి చిక్కులూ ద్వికళత్ర యోగాలూ జాతకులు అల్లరిచిల్లరగా తిరిగితే పోతవంటారు! జాతకా లెప్పుడూ నిజం అవుతాయా?... అంతా గొంతుమీదికొస్తే పిల్లకే గాని పిల్లవాడికి కాదుగదా! ...సావిత్రి కేమయింది? మనం సంబంధం వెతుక్కొంటూరావటం లేదుకద!

"చూస్తుచూస్తూ ఉన్నసంబంధాలు చెయ్యలేను. దెకరాలతో వస్తున్నపిల్లకు పెళ్లితొందరలేదు. అదృష్టం ఉంటే భాస్కరుడికి ఆపిల్లే రావచ్చును. ఉన్న రెండుసంబంధాలూ వదిలేసి ఈసారి వచ్చే సంబంధం చేస్తాను. కట్నంకోసరం పోట్లాడను. లాంఛనాలకోసరం సణగను! —"

"నరసింహం అన్నగారున్నారా?"

నరసింహారావు గారు కొట్టినట్టు ఉలిక్కిపడి "ఎవరండి బాబూ?" అన్నాడు.

"చిత్తం! నేను చంద్రశేఖరాన్ని లెండి!— "రండి బావగారూ!" (ఎవరితోనో.)

నరసింహారావుగారు కుర్చీమీదినించి లేచాడు, వచ్చినవా రెవరో ఇంకా తెలియకుండా. ఇంతలో పెద్దమనుష్యు లిద్దరు లోపలికొచ్చారు. అప్పుడు నరసింహారావుగారు చంద్రశేఖరాన్ని గుర్తించారు. చంద్రశేఖరంగారు నల్లనిశరీరం, నెరిసిన గడ్డం, నెరవనిమీసం, మధ్యాన్నం తాలూకు గంధం అక్షింతలూ, పైన చొక్కా లేకుండా ఉత్తరీయం, ముఖాన మ యలమారిమల్ల య్యానవ్వ్వా వగైరాలతో సహా మాగ వేషంవేసుకున్న బలేరా ముడి మోస్తరుగా ఉన్నాడు. ఆయనతో వచ్చిన పెద్దమనిషికూడా ఆశాఖకు చెందినట్టే ఉన్నాడు చూపులకు.

"రండి! కూర్చోండి! పనిమీద వచ్చారు!" అన్నాడు నరసింహారావు బలవంతంగా నవ్వుతూ.

"చిత్తం! చిత్తం! వీరు మాబావగారు! మా తోబుట్టువు పెనిమిటి—చెల్లెలి భర్త!"

"ఆలాగేం!"

"అవధాన్ల గోపీనాథంగారు! గోపయ్యని అంటూంటారు."

"అహా!" అన్నాడు నరసింహారా వాశ్చర్యంతో.

ఇద్దరూ చెరొకకుర్చీ అలంకరించారు. గోపయ్య మాత్రం ఎన్నడూ కుర్చీలో కూర్చుని ఎరగనిజీవి కావటంచేత ఊపిరి బిగబట్టి నిప్పులమీద కూర్చున్నట్టు కూర్చున్నాడు.

"అబ్బాయి ఏడీ?" అన్నాడు చంద్రశేఖరం కొంతసేపు ముగ్గురూ మౌనంగా కూర్చున్నతరువాత, అబ్బాయి ఆప్రాంతాలే ఉండాలన్నట్టు చుట్టూ చూస్తూ.

"భాస్కరరావు ఊళ్లో లేడు!" అన్నాడు నరసింహారావు కొంచెం గంభీరంగా.

చంద్రశేఖరం నిష్కారణంగా గొంతు తగ్గించి, "అబ్బాయికి వివాహంచేసే ప్రయత్నం ఏమన్నా...?" అన్నాడు తలకాయి ఆడిస్తూ.

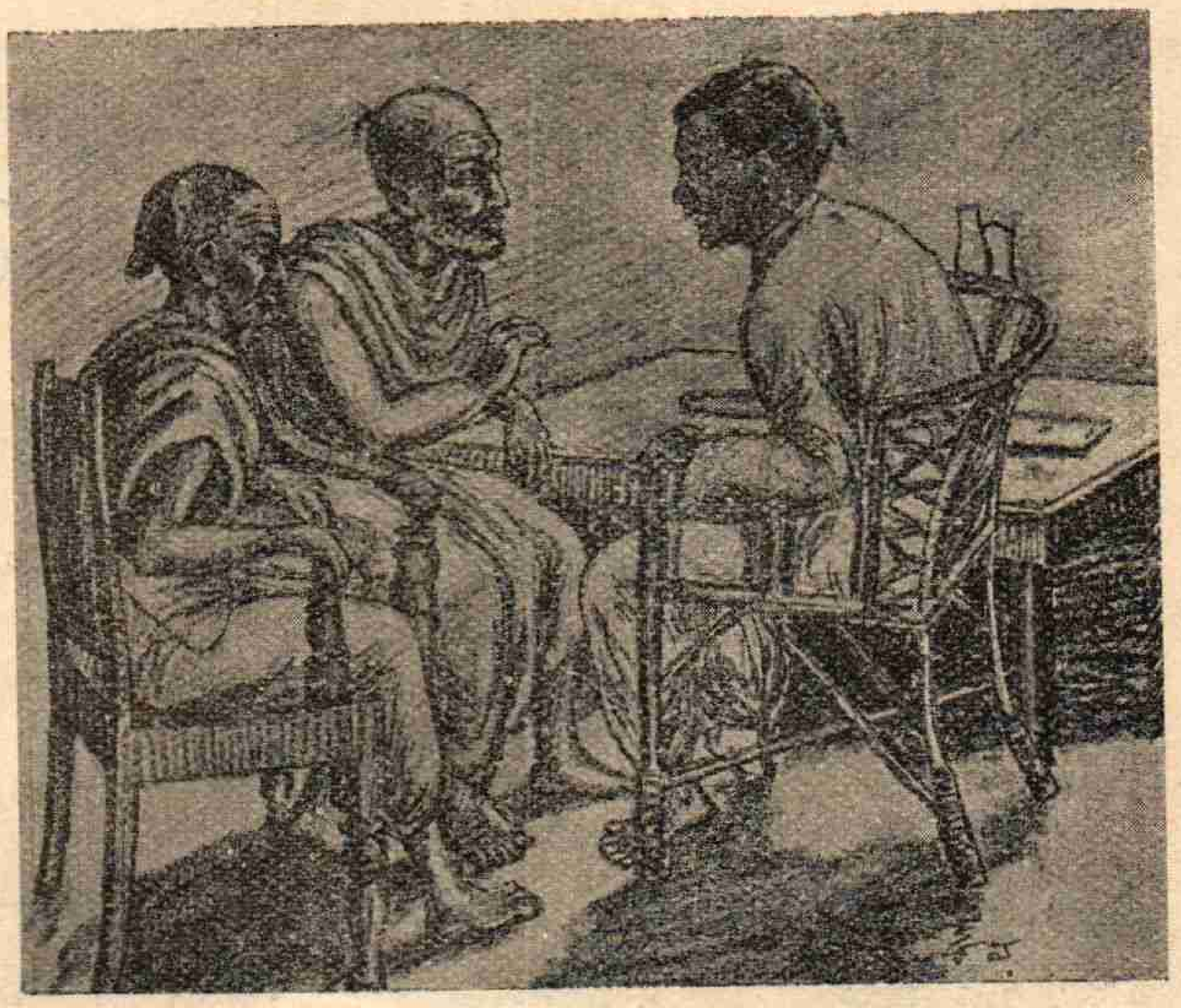

అబ్బాయికి వివాహంచేసే ప్రయత్నం ఏమన్నా?

"అదే ఆలోచిస్తున్నాను!" అన్నాడు నరసింహారావు చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

"ఏదైనా నిశ్చయం అయిందా?"

"ఏదో వస్తున్నయి కాని బొత్తిగా పరాయి సంబంధాలు. ఏదైనా కాస్త మనలో మనకు కావలిసింది వస్తే చేద్దామనే అనుకుంటున్నాను."

"బావగారు కుమార్తెకు సంబంధాలు విచారిస్తున్నాడు. పిల్లా, ఇప్పుడు కాస్త చిక్కి ఉన్నది, మొన్ననే మశూచికం పడి లేవటంచేత. లేకపోతే చాల అందంగా ఉంటుంది. వారికి సాలుకి రెండుమూడువేలు వచ్చే భూవసతి ఉన్నది. నలుగురితో తీసిపోకుండా కట్నలాంఛనాదులు జరుపుతారు. అయ్యా! వారివంశంలో ఉద్యోగసద్యోగాదులు కలవారు లేకపోయినా చాల పరువూ ప్రతిష్ఠా గల సాంప్రదాయం. గోత్రసూత్రాలు కూడా సరిగానే ఉంటున్నవి!"

నరసింహారావు ఆలోచించినట్టు నటిస్తూ "సరే చూదాం!" అన్నాడు.

"మాచారు బాబూ! ఆలోచించటాని కేమీ లేదు. మీకు నిజంగా మనలోనే సంబంధం కావాలంటే ఇంతకన్న మంచిది దొరకదు. ఆలస్యంకూడా అవసరంలేదు. నాలుగైదురోజుల్లోనే ముహూర్తం ఉన్నది. భావగారు అంతా సిద్ధంగానే ఉన్నారు. ఇక మీవిషయం అంటారా, ఒక్కరోజు ప్రయత్నం చాల్ను."

నరసింహారావు నవ్వాడు. ఈ పీడ వదలటానికి ఎంత మంచి అవకాశం ఇచ్చాడు భగవంతుడు!

"ఇంకా మావాళ్లను కనుక్కోవలిసిన అవసరాలు లున్నయి. కాబట్టి మీరు రేపు ఉదయం వస్తే ఏదో తేల్చుకుందాం!"

"చిత్తం! చిత్తం! అసలు రేపుదయమే వచ్చేవాళ్లం కాని ఈరాత్రి దివ్యంగా ఉందని చెప్పాడు శాస్త్రుల్లుగారు. సరేలే నిమ్మని తమ దర్శనం చేశాం!"

"మంచిది! రేపుదయం దయచెయ్యండి!"

ఇద్దరూ లేచారు. గోపయ్య చాటంతముఖంతో "వస్తాం! శలవు!" అన్నాడు మొదటిసారి నోరు విప్పి.

"మంచిది! ఉంటాను!"

ఇద్దర్నీ బయటికి సాగనంపి నరసింహారావు వచ్చి కూర్చుని జాతకం తిరగవెయ్యటం మొదలు పెట్టాడు.

*   *   *

మర్నాడు భాస్కరరావు దిగాడు. ఇంకా మూడు రోజుల్లో ఉన్నదని తెలుసుకున్నాడు తనవివాహం.

"నిన్న ఉదయమే నిశ్చయించాము!" అన్నాడు నరసింహారావు.

"ఎందువల్ల?"

"తొందర అయింది."

"నేను లేకుండానే? పిల్లను చూడకుండానే?" అన్నాడు భాస్కరరావు ఆశ్చర్యంతో.

"పిల్లను చూడ్డమా? నేను చూడలేదు! మనలో మాట! ఇది పిల్లను చూచి చేసుకోతగ్గ సంబంధము కాదు. పిల్లను చూస్తే బహుశా చేసుకో బుద్ధిపుట్టదు."

"నేను డబ్బును పెళ్లిచేసుకోను. తరువాత మీ యిష్టం. ఎక్కడికైనా లేచిపోతాను!" అన్నాడు భాస్కరరావు కోపంతో.

నరసింహారావు తొణకలేదు.

"ఎక్కడికి పారిపోవు. కట్నాని కాశపడి ఈ సంబంధము చెయ్యలేదు. ఎందుకు చేశానో నీకే తెలుస్తుంది...నన్నేమీ నువ్వడగక్కర్లేదు. నీకే తెలుస్తుంది."

౨

భాస్కరరావు పెళ్లిపీటల మీద తన భార్యను చూచుకున్నాడు. వెంటనే కళ్లు మూసుకున్నాడు.

"......భాస్కరరావుకు పైత్యవికారం వచ్చినట్టయింది."

అతని ముఖం పాలిపోయింది. అప్పటికే తన మామగారిని ఇతరబంధువులను చూచి అసహ్యించుకోట మయిందతనికి. కాని ఈభార్య అందరితలా తన్నింది. ఆమె ముఖం కాయనలుపు. స్ఫోటకం మచ్చలు. జబ్బుపడ్డట్లు ముఖమంతా పీక్కుపోయింది. నెత్తిన వెంట్రుకలు దాదాపు ఏమీ లేవు. ఇతరవిషయాలు వర్ణించటాని కేమున్నది! ఆ రంభ అతనివంక సిగ్గుపడుతూ ఒక్కసారి చూచి తల వంచుకునే సరికి భాస్కర్రావుకు పైత్యవికారం వచ్చినట్లయింది.

పీటలమీదనించి లేవగానే భాస్కర్రావు తండ్రి దగ్గిరికి వెళ్లాడు.

నరసింహారావు ఒకగదిలో కట్నం లెక్కపెట్టుకుంటూ వంటరిగా కూర్చున్నాడు. ఒంటరిగా ఉండటంవల్ల ఆయన మానం ఎక్కువ సురక్షితం కాలేదు. భాస్కర్రావు కఠినంగా "ఈసంబంధం చేసినందుకు మీ మేలు బతికిఉన్నన్నాళ్లు మరవను!" అన్నాడు.

నరసింహారావు తొందరపడలేదు. డబ్బుతో పనిగలవాడికి ఆగ్రహంమీద కట్టుబాటు జాస్తి.

"నీ కేమైనా కృతజ్ఞత ఉంటే నిజంగా మరవవు. నీ కాసంగతి ఇప్పుడు తెలియదు. కొంచెము ఓర్పు తెచ్చుకో. శాంతంకన్న లాభకరమైనది లేదు. నా జీవితంలో నే నాసంగతి ఒక లక్షసార్లు నిరూపించాను. తొందరపడటంవల్ల నష్టంతప్ప ఏమీ రాదు. శాంతం! శాంతం! శాంతం!"—భాస్కర్రావు లేచిపోయినాడు.

ఈసంభాషణ వింటూ ఇద్దరు పెద్దమనుష్యులు పక్కగదిలో నవ్వుకున్నారు!

3

ఆరోజునుంచీ తండ్రీకుమాళ్లు మాట్లాడుకోలేదు, ఉత్తరాలద్వారా తప్ప. ఆ ఉత్తరాలైనా చాలా వాడిగా ఉండేవి. సంవత్సరం గతించింది. భాస్కర్రావు భార్య కల్యాణి మరణవార్త రాలేదు. ఈలోపల గోపయ్య వియ్యంకుడితో మాట్లాడాలని రెండుమూడుసార్లు ప్రయత్నం చేశాడు. కాని నరసింహారావు అయన్ను బయటికి తరిమివేశాడు.

గోపయ్యతరఫున చంద్రశేఖరం జోతిష్కుణ్ణి సమీపించి "అయ్యా, తమరు నరసింహారావుగారబ్బాయి జాతకం చూస్తున్నారా?" అన్నాడు.

"అవును!"

"ఒక్క సహాయం చెయ్యగలరా?"

"ఏమిటి?"

"ఈ కుర్రవాడికి ద్వికళత్రయోగ మున్నట్లు రచించగలరా?"

"ఎందుకు?"

"ఊరికేనే!"

"రచియించలేను.!"

"ఒక్క వందరూపాయ లిస్తేకూడా?"

"అది వేరేమాట!"

"అయితే సరే!"

అదీ జరిగిన గోల.

కాని ఈసంగతి జ్యోతిష్కుడు ఇంకోవిధంగా అందరితో చెప్పాడు. గోపయ్య రాయమన్నది ద్వికళత్రయోగమనే. కాని గోపయ్య జ్యోతిష్కుడి కివ్వవలిసిన ఫీజు ఎగగొట్టాడు. గోపయ్య ఉద్దేశ్యం జ్యోతిష్కుడూహించాడు. బహుశా తన కుమార్తెను అంటగట్టాలని చూస్తున్నాడు నరసింహారావు కొడుక్కు. అట్లా అయితే ఆపని కాకుండా చెయ్యటా మెంతసేపు? జ్యోతిష్కుడు జాతకం తిరిగి రాశాడు. ఈసారి వివాహమైన సంవత్సరానికి మారకం కూడా వచ్చింది జాతకంలోకి. ఆసంగతి నలుగురితోనూ అన్నాడు. కాని ఆయన ఊహించినట్లు వివాహ మాగలేదు. ఈవదంతి గోపయ్యదగ్గిరికి పోవటానికి రెండురోజులు చాలలేదు. ఈలోపల వివాహ మయిపోయింది. వివాహం అయిన నెలరోజులకు గోపయ్య మండిపడుతూ జ్యోతిష్కుడిదగ్గరకు వచ్చి "జాతకంలో పెళ్లి అయిన సంవత్సరానికి భార్య చస్తుందని రాశావుట!" అన్నాడు.

జ్యోతిష్కుడు నవ్వి "అది తమ ఉపయోగార్థం రాశాను. ఆమాటంటే ఇంకో సంబంధము రాదుగా?"

గోపయ్య సంతోషంతో నవ్వటం మొదలు పెట్టాడు.

"కాని ఆపిల్లవాడికి నిజంగా ద్వికళత్ర యోగం సిద్ధం!"

"నన్నాడిస్తున్నా వేమిటి?"

"నమ్మకపోతే ఏం చెయ్యను? భార్యకు మారకం తప్పదు. దానిఫలితంగా ద్వితీయవివాహం తప్పదు."

గోపయ్య నివ్వెరబోయినాడు.

"మారకం ఎప్పు డున్నది?"

"ఇంకా అయిదుసంవత్సరాలకు. నేను సంవత్సరానికనే రాశాను...ఇదిగో, ఆపత్తు అంటే ఏమిటో తెలుసునా? భర్తచేతుల్లో పిల్లకు మరణం. అలాంటి విషయాలు విప్పిరాయం!"

"నేను నమ్మను!" అన్నాడు గోపయ్య పూర్తిగా నమ్ముతూ.

"నేను నమ్మమనలేదు."

"నిజమంటావా యిది?"

"లేకపోతే నా తాటాకుపుస్తకాలు చలిమంటేసుకుంటాను."

"ఆరి అభాజనుడా!"

జ్యోతిష్కుడొక టాలోచించాడు. వివాహం ఎట్లాగో అయిపోయింది. కాపరం ధ్వంసంచేస్తే అదే చాలు. గోపయ్య కుమార్తె చచ్చిపోతుందని భయంచేత నరసింహారావుతో ఏదో పోట్లాట పెట్టుకుందామని రెండుమూడుసార్లు చూచాడు కాని ఆయన గోపయ్యను గెంటేశాడు మాట్లాడకుండానే.

రాగాపోగా మిగిలినది భాస్కరరావుకూ తండ్రికీ వైరం. కల్యాణికి బతికినన్నాళ్లూ మనోవేదన.

* * * * *

భాస్కరరావు జీవితంలో అతని వివాహం చాల మార్పు కలిగించింది. కొద్దికాలంవరకూ అతను మనస్సులో మథనపడ్డాడు. ఎంతదారుణం! పెద్దవాళ్లు ఎవరిని అంటగడితే వారిని భార్యలుగా భర్తలుగా స్వీకరించాలీ? స్వీకరించకపోతే పాపమా? ఇంకా విధం లేదేమిటి? చిన్నవాళ్లకు పెద్దవాళ్లే విధి.

ఈధోరణిలో భాస్కరరావు అప్పుడప్పుడు కాలేజీలో ఉపన్యాసా లిచ్చేవాడు అప్పుడప్పుడు పత్రికలకు వ్యాసాలు పంపేవాడు. అతని ఉపాధ్యాయులు కొందరతన్ని చాల మెచ్చుకున్నారు. వారిలో మార్కండేయులుగా రొకరు. భాస్కరరావుకు మార్కండేయులుగా రప్పుడప్పుడు బ్రహ్మసమాజమతాన్ని గురించి చెబుతూండేవాడు. భాస్కరరావు చాలశ్రద్ధతో వింటూండే వాడు.

తరచుగా భాస్కరరావు మార్కండేయులుగారింటికి వెళ్లి కాఫీ గాని టీ గాని పుచ్చుకుంటూండటం ఉంటూండేది. దాని క్కారణం చాలవరకు మార్కండేయులుగారి కుమార్తె లక్ష్మి. ఆమెకూ పదహారేళ్ల ప్రాయం ఉంటుంది. కొద్దికాలంలో కాలేజీలో చేరటానికి సిద్ధంగా ఉన్నది.

భాస్కరరావు ఈసమయంలో ప్రేమకోసరం తపించటం మొదలుపెట్టాడు. అంతా ప్రేమలో ఉన్నది! ప్రేమే లోకం. అది లేకపోతే జీవితం వ్యర్థం.

కాని అతనికి ఎవరిమీద ప్రేమ ఉన్నదో తెలియదు. మొదట తనక్లాసులో చదువుతూన్న క్రిష్టియను పిల్లను ప్రేమించా ననుకున్నాడు. ఒకరోజున ఆమె ఇంకొక క్రిష్టియను యువకుడితో కొంచెము అతిగా సరసాలాడుతూండగా అతను పొరపాటున చూడ్డం తటస్థించింది. అంతటితో అతని ప్రేమ కాస్త పోయింది. తరువాత తనగదికి కొద్దిదూరంలో ఉన్న సానిపిల్లను గాఢంగా ప్రేమించా ననుకున్నాడు. కాని ఆమెను గురించి చాలమంది చిత్రవిచిత్రంగా మాట్లాడ్డం విన్నపుడతని ప్రేమ స్థిరంగా ఉండలేకపోయింది. కాని ఇంతకూ అతనికి ప్రేమతత్వం తెలియలేదు.

బాగా ఆలోచిస్తే ప్రేమ దేనివల్ల కలుగుతుంది? అవతలమనిషిఅందంవల్ల ఏర్పడుతుంది. ఆ స్ఫోటకం

మచ్చలుగల పిల్లను ఏవిధంగానైనా ప్రేమించగలడా? పట్టెది. కనక అందం ముఖ్యం. ఆమాటని ఒక్క అందం చాలునా ప్రేమకంటే, చాలదే! చాలితే ఆ క్రిష్టియను పిల్లను, ఈ సానిపిల్లను ప్రేమించేవాడే. కాబట్టి అవతల మనిషి అందంగా ఉండడమే కాక తన్ను తిరిగి ప్రేమించాలి!

అయితే మరి అందరికీ ప్రేమించటం చేతకాదన్నమాట! అందరూ ఏవిధంగా అందంగా ఉంటారు?

భాస్కర్రావు కేమీ తోచలేదు. కాని ప్రేమాన్వేషణ మానలేదు. ఇంకా ప్రేమిస్తూ ఉండాలి అనుకున్నాడు. ఇట్లా ప్రేమించగా ప్రేమించగా అది ఒకచోట ఆగుతుంది. అదీ అసలు ప్రేమ అని అతని కెందుకో తట్టింది. ఇంతలో లక్ష్మి దొరికింది! ఈసారి నిజమైన ప్రేమ అనుకున్నాడు. ఆమె అతన్ని చూచినప్పుడల్లా చాలసంతోషంగా ఉండేది.

అతనికి వివాహం అయిందని ఎవరికీ తెలియదు. అందరితో తనకు వివాహం కాలేదంటూండేవాడు. యజ్ఞోపవీతాలు సొంతంగా లాగేయ్యటంవల్ల నిజం కనుక్కోటాని కవకాశం లేకపోయింది. అందరితోనూ తాను బ్రాహ్మసమాజకుడనని చెప్పేవాడు. వారి మీటింగులకు పోయేవాడు.

౪

భాస్కరరావు బి. ఎ. రెండవతరగతిలో ప్యాసయినట్లు తెలిసింది. ఆకాలేజీలో ఆసంవత్సరం ట్యూటరు కావలసివచ్చాడు. ఎమ్. ఎ. కు పోదామనుకుంటూ లక్ష్మిని ఏవిధంగా వదిలిపెట్టడమా అనుకుంటున్న భాస్కరరావు మార్కండేయులుగారి సహాయంతో ఆ ఉద్యోగం సంపాదించాడు.

జులైలో కాలేజీ తెరిచారు. తనతోపాటు చదివిన సుబ్బారావు బి. ఎ. తప్పాడు. ఇద్దరూ కలిసి మంచి విశాలమైన గదులు పదిరూపాయలు అద్దె పెట్టి తీసుకున్నారు. ఎక్కువకాలం భాస్కర్రావుకు మార్కండేయులుగారింట్లోనే గడుస్తూ ఉండేది.

లక్ష్మికిప్పుడు పద్ధెనిమిది సంవత్సరాలు. ఇంటర్మీడియెట్ చదువుతున్నది. ఆమె చూడటానికి సన్నగా పొడుగ్గా సుకుమారంగా ఉండేది. దాన్నే నాజూకు అనేవాడు భాస్కర్రావు. ఆమెజుట్టు ఉంగరాలు తిరిగేది. ఆమె శరీరచ్ఛాయ బాగా తెల్లగా ఉండేది. ఆమె ఎప్పుడూ కళ్లు చెదిరిపోయే రంగుల చీరెలు ధరిస్తుండేంది; బాగా ఖరీదు కలవి.

కాలేజీ తెరచి పదిరోజు లయింది. ఒకరోజు మధ్యాహ్నం భాస్కర్రావు కాలేజీనించి త్వరగా తిరిగి వచ్చాడు. సుబ్బారావు చదువుతూన్న పుస్తకం పక్కన పెట్టి "ఏమిట్రా అప్పుడే వచ్చావు?" అన్నాడు.

"చాలా చలిగా ఉంది! జ్వరం తగిలినట్టుంది!" అన్నాడు భాస్కర్రావు కుర్చీలో కూర్చుని. సుబ్బారావతని చెయ్యిపట్టుకు చూచి "కాలిపోతున్నది" అన్నాడు.

భాస్కర్రావు కళ్లు మూసుకున్నాడు. సుబ్బారావు పక్క తయారుచేశాడు వెంటనే. భాస్కర్రావు కాలిబూట్లు విప్పేసి దానిమీద పడ్డాడు. ఇక అతనికి వళ్లు తెలియదు.

సుబ్బారావు డాక్టరుకోసం పరుగెత్తాడు. ఆయన వచ్చి చూచి 'జ్వరంగా ఉన్నది. మందిచ్చి చూదా'మన్నాడు. సుబ్బారావు మందు తెచ్చాడు.

రెండుమూడురోజులు గడిచినా జ్వరం ఏమాత్రమూ తగ్గలేదు. నాలుగోరోజుని డాక్టరు సన్నిపాతజ్వర మన్నాడు. సుబ్బారావు తన పినతల్లిభర్త కొక అర్జంటుతంతి ఇచ్చాడు, వెంటనే రమ్మనీ భాస్కర్రావుకు చాల ఎక్కువ జబ్బుగా ఉన్నదనీ. ఒంటరిగా పాపం సుబ్బారావు చాల శ్రమ పడుతూన్నాడు. ప్రతి పనీ అతనే చెయ్యటం చాల కష్టంగా ఉన్నది.

నాలుగురోజులకు పినతల్లి భర్తా, కుమార్తె వచ్చారు. అక్కడే ఆమెను వదలి తండ్రి వెళ్లిపోయినాడు జాగ్రత్త అని చెప్పి.

నానాటికీ భాస్కర్రావుస్థితి విషమించటం మొదలుపెట్టింది. మూడురోజులు రాత్రీ పగలూ లేకుండా

సుబ్బారావూ చెల్లెలూ భాస్కరరావుమీద ఆశ వదులుకునికూర్చున్నారు. డాక్టరేమీ చెప్పలేదు. ఆమూడు రోజుల్లో ముప్పయి ఇంజక్షను లిచ్చాడు.

అక్కడినించీ జాడ్యం తిరుగుముఖ మయింది. తిరిగి ఇరవైరోజులకు భాస్కరరావు మనుష్యలోకంలో పడ్డాడు. రోజుకు రెండుమూడు గంటలు కళ్లు తెరచి చూస్తుండటం మొదలుపెట్టాడు. సుబ్బారావును మొదటిసారి చూస్తూనే గుర్తుపట్టాడు. తన కడ్డమైన చాకిరీ చేస్తున్నపిల్లను గుర్తు పట్టలేకపోయినా ఆముఖాన్ని చూచినప్పు డతనికి చాల సంతోషంగా ఉండేది.

పదిరోజులు గడిచింది. మత్తుగా కళ్లు మూసుకుని పడుకోటం మానేశాడు. ఎక్కువభాగం సుబ్బారావింట్లో ఉండేవాడు కాడు. ఆపిల్లే ఇల్లంతా తిరుగుతుండేది. ఆమెను చూస్తుంటే అతనికి తృప్తిగా ఉండేది. ఏనిద్రనుంచో లేవగానే ఆమె కనిపించకపోతే ఎట్లా వచ్చిందో అట్లాగే పోయిం దేమోనని అతను చాలా దిగులుపడేవాడు. ఉదయం సాయంత్రం అతనికి హార్లిక్సు కలిపి ఇస్తూండేది. చిన్నచిన్నపను లాకలక్ష చేసేది.

తన కీమాత్రం భార్యఅయినా లభించకూడదూ? స్ఫోటకంమచ్చలున్న పిల్ల తలపుకు రాగానే అతనిశరీరం జలదరించింది. అన్నట్టు లక్ష్మి ఏమయింది? ఇన్నాళ్లూ ఆమె నేవిధంగా మరిచిపోయినాడు? తన ప్రాణంతో సమానమైన లక్ష్మి—

అబద్ధం ఆడితే అంతరాత్మ అంగీకరించదు. లక్ష్మి తనప్రాణంతో సమానం కాదని అంతరాత్మ పెద్ద గోల చెయ్యటం మొదలుపెట్టింది. తన జబ్బులో ఒక సారి అయినా వచ్చిఉంటుందా? తప్పక వచ్చిఉంటుంది! ఒకవేళ రాకపోయినా, ఆమెకు తెలిసిఉండదు. తెలియకపోతేవిచారించిఉండదా? తనఉద్యోగంఏమయింది?...

"సుబ్బారావ్, నాఉద్యోగ మేమయింది?"

"నేనే సీతరఫున శెలవుపెట్టాను.ఏమీగోలపడకు."

"లక్ష్మి వచ్చిందా?"

"ఎప్పుడు?"

"ఎప్పుడైనా?"

"రాలేదు!"

భాస్కరరావు తుదిప్రయత్నం చేశాడు లక్ష్మిని. పూర్వస్థానంలో నిలపటానికి.

"చూడు సుబ్బులూ, లక్ష్మికి తెలుసునా నాజబ్బు సంగతి?"

"నేను తెలియజేశాను."

భాస్కరరావు నిట్టూర్పు విడిచాడు దీనంగా.

ఇంతలో ఈపిల్ల హార్లిక్సు తయారుచెయ్యటం మొదలుపెట్టింది. లక్ష్మి తన కీవిధంగా హార్లిక్సు తయారుచేస్తుందా? ఉత్తది!

ఏమీ సందేహం లేదు! ఈపిల్లను చూస్తే ఒకవిధమైన ఆనందం కలుగుతుంది. ఆమె ఎవరో, పేరేమిటో ఏమీ తెలియదు తనకు. ఆమె పరాయిదికదా అనుకున్నప్పుడల్లా అతనికి కష్టంగా ఉండేది. సుబ్బారావును ఆమెగురించి అడగటం ఇష్టంలేక పోయింది. ఆమెమీద అతనికి స్నేహభావం గలిగింది. స్నేహానికి కొత్త,పాత లేదు. మనకత్యంతప్రియుడైనస్నేహితుడు కొంతకాలంకింద మనకు పరాయివా డనుకోటానికి ఎంతో కష్టంగా ఉంటుంది.

ఆమె సుబ్బారావుచెల్లెలా?— ఆమె అతన్ని అన్న అని పిలుస్తుంది! అతనికి చెల్లెళ్లుగాని, అప్పలు గాని లేనట్లు భాస్కరరావుకు నమ్మకంగా తెలుసును.

భాస్కరరావు కేమీ తోచక ఏదో వెర్రి ఆలోచన వస్తూండేది. ఈమెను లక్ష్మిని పోల్చిచూడ్డం మొదలుపెట్టా డొకరోజుదయం. ఈమె చామనచాయ శరీరం కలది. లక్ష్మి తెల్లగా ఉంటుంది. ఈమె జుట్టు లక్ష్మి జుట్టు మాదిరిగా తిరగదు. అయినా మొత్తంమీద లక్ష్మికింత తలకట్టు లేదు. ఉన్నతలక ట్టింతఅందంగానూ ఉండదు. లక్ష్మిని కొత్తగా చూచినప్పుడు భాస్కరరావు తనజన్మలో తిరగని జుట్టు మెచ్చుకుంటూ డనుకోలేదు. ఇప్పుడు చూస్తే ఈమెజుట్టు నమ్మకంగా లక్ష్మిజుట్టుకన్న బాగున్నది. ఈమె బొద్దుగా ఉంటుంది. లక్ష్మి నాజూకుగా ఉంటుంది. కాని ఆమెశరీరంలో ఈమె

కున్నంతయౌవనం దారుఢ్యం లేదు. అందుకని ఈమె మోటగ ఉన్నట్టూ లేదు. ఇద్దరికళ్లూ పెద్దలే కాని లక్ష్మి కళ్లల్లో నల్లగుడ్డు చిన్నది కావటంచేత పైనా కిందా తెల్ల గుడ్డు కనిపిస్తుంది. ఈమె కళ్లల్లో ఎంతజీవం ఉన్నది! ఈమెకు పదిహేనేళ్లకంటె ఎక్కువ ఉండవు. లక్ష్మి పద్ధెనిమిదేళ్ల దయినా స్వల్పంగా రోగిష్ఠిగా ఉంటుంది. ఏమయినా లక్ష్మిని మరిచిపోవటంచాల తప్పుగా తోచింది. ఆమెను తలచుకుంటూ ఈమెను చూస్తూ ఆమెను మరిచిపోవటమా?

"కొంచెం పంచదారకూడ వెయ్యనా హార్లిక్సులో?" అన్నదీమె.

"మీయిష్టం!" అన్నాడు భాస్కర్రావు పరధ్యానంగా. అంటూనే ఆమెవంక చూచాడు నవ్వుతూ. ఆమె ముక్కుమీద వేలుపెట్టింది, అతనివంక చూచి నవ్వుతూ.

భాస్కర్రావు నిర్ఘాంతపోయినాడు అర్థంకాక.

బయట అడుగులచప్పుడు వినిపించింది. సుబ్బారావు ఇంకొకమనిషితో లోపలి కొచ్చాడు. ఆరెండో మనిషివంక చాలసేపు చూచాడు భాస్కర్రావు. ఆయన్ను కలలో ఎక్కడో చూచిన ట్టున్నది. కాని ఏమీ జ్ఞాపకం లేదు. ఆయన తన్ను సమీపించాడు. అతను ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

"ఎట్లా ఉన్నది?" అన్నా డాయన కఠినంగా.

భాస్కర్రావు నిర్లక్ష్యంగా తల ఊపాడు. ఎవరైతే ఏం తనతో అంతనిర్లక్ష్యంగా మాట్లాడినతర్వాత?

ఆపెద్దమనిషి లోపలి కెళ్లాడు. ఆపిల్లకూ ఆయనకూ ఏదోఘర్షణ జరిగింది లోపల. అతని కర్థం కాలేదు. చివరకు ముఖం మటమటలాడుతూ అతను వెళ్లిపోయినాడు.

"భాస్కర్రావ్!"

"ఏమిటికి?"

"ఎవ రాయన?"

"మాపెత్తల్లి భర్త!"

"ఎక్కడో చూచిన ట్టున్నది." భాస్కరరావు పక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు. ఆరోజల్లా ఆపిల్ల అతని వంక సరిగా చూడలేదు. ఏదో పరధ్యానంగా ఉన్నది పాపం! దీని కంతా ఆ ఉదయం వచ్చిన దుర్మార్గుడే కారణం అయిఉండాలి.

సాయంత్రం నాలుగు గంటలయింది. బయట కారు వచ్చి ఆగినచప్పు డయింది. ఇంకొక నిమిషంలో లక్ష్మి లోపలికి వచ్చింది. ఆమెను చూడగానే అతనిలో ఒకవిధమైన భయం బయలుదేరు తూండేది. ఆమెను చాల గౌరవం చెయ్యాలి. దానిలో ఎక్కడ పొరబాటు వస్తుందో, ఆమె ఏమనుకుంటుందో అనేభయం. ఈపిల్ల దగ్గర ఆభయం లేదు చక్కగా!

"ఆకుర్చీమీద కూర్చో!" అన్నా డతను అనుమానిస్తూ.

ఇంతలో లోపల్నించి ఆపిల్ల ప్రవేశించింది. లక్ష్మి ఆవైపు చూచి పక్కగా చూచి తిరిగి ఆమెను చూచి, భాస్కర్రావును చూచి, చివరకు ఆమెమీద దృష్టి నిలిపింది. ఆపిల్ల మెల్లగా లక్ష్మిని సమీపించి నవ్వుతూ భుజంమీద చెయ్యి వేసి "మరచిపోయినావు లక్ష్మీ?" అన్నది.

లక్ష్మి ఒక్కగంతుతో లేచింది. "ఎన్నిరోజులైందే కల్యాణీ నిన్ను చూచి? ఎక్కడుంటున్నావు? ఇక్కడెందుకుంటున్నావు?" అన్న దామె కల్యాణిచెయ్యి పట్టుకుని.

భాస్కర్రావు సహాయం లేకుండానే మంచం మీద కూర్చుని కొంతసేపు ఇద్దర్నీ తేరిపార చూచి నవ్వటం మొదలుపెట్టాడు. లక్ష్మి కొంతసేపు అర్థం కాకుండా అతనివంక చూచి, "మీరిద్దరూ బంధువులా?" అన్నది.

"కొద్దిగా! అది నాభార్య!" అన్నాడు భాస్కర్రావు తాపీగా.

"మీకు పెళ్లికాలే దన్నారే?" అన్నది లక్ష్మి ఆశ్చర్యంతో.

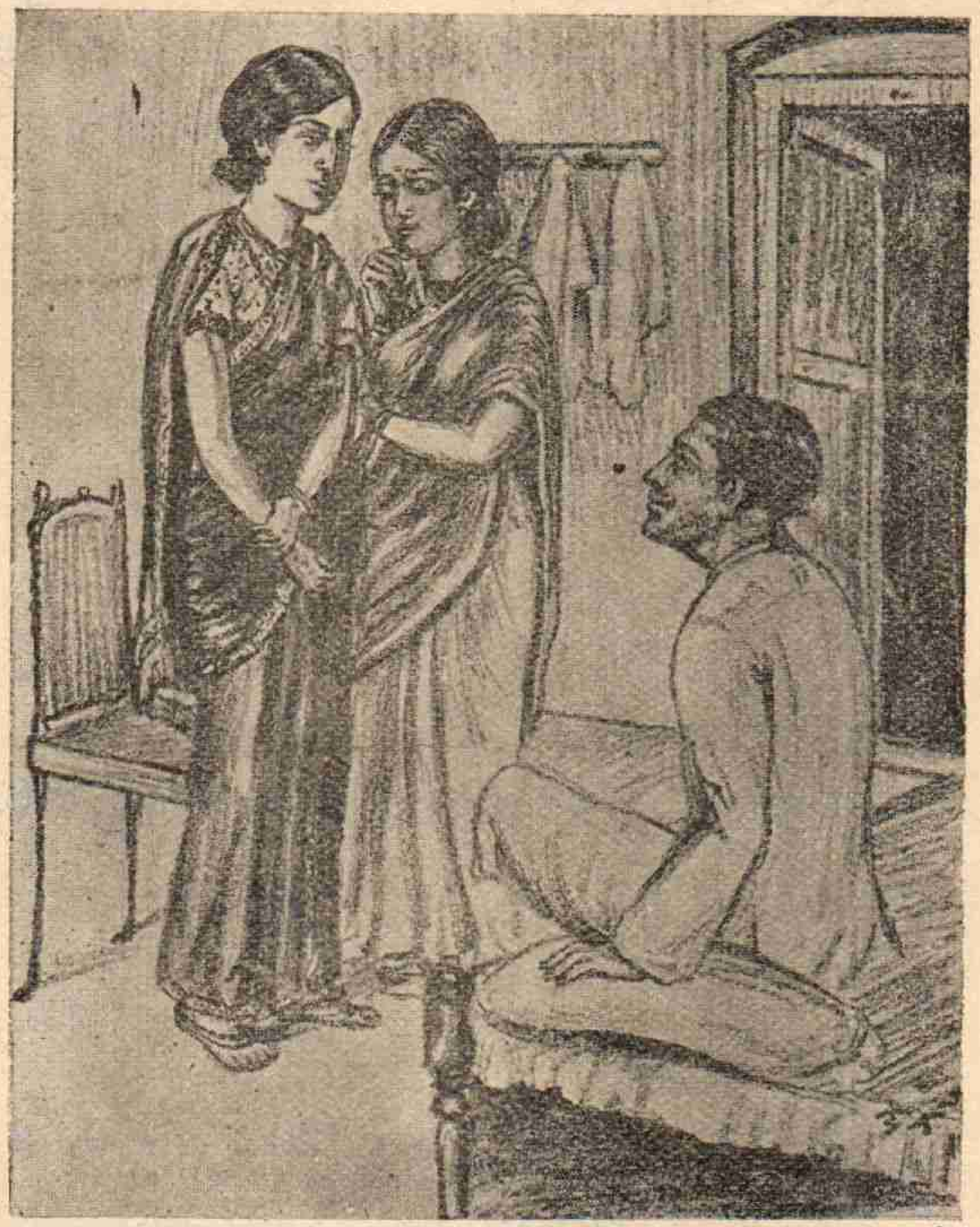

'మీకు పెళ్లి కాలేదన్నారే' అన్నది లక్ష్మి ఆశ్చర్యంతో.

"అప్పటికి కాలేదు. ఈమధ్యనే అయింది."

"జబ్బులోనా?" లక్ష్మి కేమి అర్థంకాలేదు.

"మనుష్యులు చేసేవివాహాలకు జబ్బు, ఆరోగ్యం, మంచి, చెడ్డ ఉంటయ్యి కాని భగవంతుడు చేసేపెళ్లికివన్నీ లేవు. నేను మూడు సంవత్సరాలనించీ నాఅంతట నేను వివాహం చేసుకుందామని ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. భగవంతుడు నేను వళ్లు తెలియకుండా ఉన్న సమయంలో పెళ్లిచేశాడు. మన శరీరవాంఛలు ఎప్పుడూ ఉండేవే. వాటికి మనం ఎక్కువస్థానం ఇవ్వకొల్లేదు. నీఅంతట నువ్వే వివాహం చేసుకుందామని ప్రయత్నం చెయ్యకు. మనక్కావలసినమనిషి మనదాక వస్తాడు. వచ్చేవరకూ ఆగివుండటం ఉత్తమం."

లక్ష్మి మాట్లాడలేదు. భాస్కర్రావు తిరిగి పడుకున్నాడు. కల్యాణి వంచినతల ఎత్తి "పోతున్నావా లక్ష్మీ" అన్నది. లక్ష్మి వెనక్కు తిరిగి చూడకుండా తల ఊపి వెళ్లిపోయింది.

కల్యాణి మెల్లగా భర్తను సమీపించి అతని రొమ్ముమీద చెయ్యి వేసి, "లక్ష్మికి కోపం తెప్పించారు" అన్నది.

భాస్కర్రావుఆ మెవంక చూచి "అట్లాగా? నాతప్పు లేదు" అన్నాడు.

"లక్ష్మి చాల మంచిది. ఒకప్పుడు మే మిద్దరం మంచిస్నేహితులం!"

"నిన్ను గుర్తుపట్టలేదేం మరి? ఇంతకు ముందు వచ్చింది మీతండ్రా?"

"ఆ!"

"ఏమంటాడు? నా కర్థంకాలేదు!"

"నన్ను రమ్మంటాడు."

"ఎక్కడికి?"

"ఇంటికి!"

"దేనికి?"

కల్యాణి నవ్వి మాట్లాడలేదు.

"ఎందుకు?"

"ఆ! పిచ్చి!"

"ఎందుకు?"

"మీరు నన్ను చంపుతారని భయం అయనకు!"

"ఏం?"

"మీజాతకంలో ఉందిట!"

"నీ వెట్లా వచ్చావు?"

"నేను పోట్లాడి వచ్చాను. మాసుబ్బారావు టెలిగ్రాము ఇచ్చాడు."

"మీయింటికి పోతావా?"

"పోను!"

"నేను నిన్ను చంపితే?"

"చంపండి!"

"నవ్వులు కాదు!"

"అవును!"

భాస్కర్రావు నవ్వాడు.

"ఒక్కటి చెబుతారూ కోప్పడకుండా?"

"ఏమిటి?"

"ఇన్నాళ్లూ నాముఖం ఎందుకు చూడలేదు మీరు?......పోనివ్వండి మీ కిష్టం లేకపోతే! అన్నీ కుంటిప్రశ్న లేస్తుంటాను. నానో రూరుకోదు" అన్నది, కల్యాణి, తొందరగా భర్తముఖంమీద దైన్యం కనిపెట్టి.

"ఇక నిన్ను వదలిపెట్టి ఉండను."

"థాంక్స్."

"అబ్బో!"

శైలి

విద్వాన్, కవితిలక కంచనపల్లి కనకమ్మగారు

అన్నింటిలో మంచి యరయుచుండెడివి
కొన్నిమతంబులు క్రొత్తగాఁ బుట్టె
ఇష్టమైనట్టుల నిల నాచరింప
దుష్టుల కవి గొప్ప దోహదాలయ్యె
మంచిమ కొక్కరిది మంచిదికన్న
నెంచిమఱొక్కరి దేకంబుచేసి
మంచివిగ్రహమంచు మహి నెవ్వఁడేఁ ద
లంచి పూజించు నాలంపటుండగుచు
మంచివన్నియు నేరి మహి నొక్కచోట
నుంచుట నెఱుఁగఁడే యూహింపనజుఁడు
సమరసంబగు సృష్టిచందంబుఁగనక
విమలాత్ము హరి గను విజ్ఞత లేమి
విషయంబులందున వేడుక హెచ్చ
ఋషివలెఁ గాన్పింప నీమతం బరయు
తహతహపడకు మితరము మోహించి
సహజధర్మమునందు శాంతివహించి
సాధుగోష్ఠిని నిల్చి సత్సేవసల్పి
బోధమూర్తివి బుధభూరిభూషణము
కమ్ము జీవుఁడ పరగాథ లవేల
నమ్ము మాగమగురునాథభూసురుల
సర్వాత్మ నాయాత్మ సర్వేశ్వరునకు
నిర్వంచకమ్ముగా నెఱనమ్మియుమ్ము.